

MAQSUD SHAYXZODA – JAHON MUMTOZ ADABIYOTI
ASARLARINING TARJIMON

Eshpo‘latov Behzod

TOSHKENT DAVLAT TRANSPORT UNVERSITETI,
TRANSPORT TIZIMLARI BOSHQARARUVI FAKULTETI, YO‘L
HARAKATLARINI

TASHKIL ETISH GURUHI, MIROBOD
TUMANI, CHAMBIL KO‘CHASI.1 / TASHKENT, UZBEKISTAN

behzodeshpolatov47@gmail.com

Annotatsiya: Maqsud Shayxzoda o‘zbek adabiyotida nafaqat shoir va dramaturg sifatida, balki jahon mumtoz adabiyoti durdonalarini o‘zbek tiliga tarjima qilgan iste’dodli tarjimon sifatida ham o‘ziga xos o‘rin egallaydi. Uning tarjima faoliyati orqali o‘zbek kitobxonlari jahon madaniyati bilan yaqindan tanishish imkoniyatiga ega bo‘lgan. Ushbu maqolada Shayxzodaning tarjimonlik mahorati, tarjimalarida milliy va jahon madaniyatlari uyg‘unligi hamda uning bu sohadagi ijodiy yutuqlari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: Maqsud Shayxzoda, tarjimonlik, jahon mumtoz adabiyoti, madaniyatlar uyg‘unligi, o‘zbek adabiyoti, badiiy tarjima, milliy meros.

Kirish

Maqsud Shayxzoda o‘zbek adabiyotining zabardast vakillaridan biri bo‘lib, uning ijodi she’riyat va dramaturgiya bilan chegaralanib qolmay, tarjimonlik faoliyatida ham o‘z ifodasini topgan. Tarjima – bu ikki xalq madaniyati o‘rtasidagi ko‘prik vazifasini bajaruvchi nozik va murakkab san’at. Shayxzoda bu ko‘prikni yuksak mahorat bilan qurib, jahon mumtoz adabiyoti durdonalarini o‘zbek kitobxonlariga yetkazishda katta hissa qo‘shgan.

Maqsud Shayxzoda tarjimon sifatida asosan G‘arb va Sharq adabiyoti klassiklariga murojaat qilgan. U badiiy tarjima orqali milliy adabiyotni jahon adabiyoti bilan boyitishga, o‘zbek tilining ifoda imkoniyatlarini kengaytirishga

intilgan. Uning tarjimalari yuqori badiiy daraja, tahliliy yondashuv va chuqur his-tuyg'u bilan ajralib turadi.

Maqsud Shayxzodaning tarjimonlik faoliyati

1. G'arb mumtoz adabiyoti tarjimalari Maqsud Shayxzoda G'arb adabiyoti durdonalarini o'zbek tiliga tarjima qilish orqali milliy adabiyotimizni yangi ma'no va obrazlar bilan boyitgan. U tarjima qilgan asarlar orasida Shekspirning tragediyalari, Bayronning she'riy asarlari, Pushkinning lirikalari alohida o'rin tutadi.

Shekspirning "Hamlet" va "Otello" tragediyalari: Shayxzodaning tarjimonlik mahoratini yaqqol namoyon etadi. U bu asarlarni tarjima qilishda o'zbek tilining ohangdorligini va boy badiiy imkoniyatlarini mohirona qo'llagan. Shayxzoda Shekspirning chuqur falsafiy mazmunini va dramatik kuchini saqlagan holda, uni o'zbek o'quvchisiga tushunarli va yaqin qilib yetkazishga muvaffaq bo'lgan.

Bayronning she'riyati: Shayxzoda tarjimalarida yangi estetik fazilatlar bilan boyitilgan. Shoir Bayronning ruhiy iztiroblari va insoniy kechinmalarini o'zbek tilidagi ohangdorlikda mukammal aks ettirgan.

2. Sharq mumtoz adabiyoti tarjimalari

Shayxzoda Sharq mumtoz adabiyoti namunalarini tarjima qilishda ham ulkan hissa qo'shgan. Xususan, Fors va Arab adabiyotining buyuk shoirlari, jumladan, Umar Xayyom, Hafiz va Sa'diy kabi ijodkorlarning asarlari Shayxzodaning tarjima mahorati tufayli o'zbek tilida yangi hayot kasb etgan.

Umar Xayyomning ruboiylari: Shayxzodaning mohirona tarjimasida o'zining falsafiy va lirika uyg'unligini saqlab qolgan. Xayyomning dunyoqarashi va insoniy iztiroblarini o'zbek tilida nozik aks ettirish tarjimonning yuksak badiiy didini ko'rsatadi.

3. Rus adabiyoti klassiklarining tarjimalari

Maqsud Shayxzoda rus adabiyoti klassiklariga ham alohida e'tibor qaratgan. Pushkin, Lermontov va Tolstoyning asarlari Shayxzoda tarjimasida o'zbek tilida mukammal badiiylik bilan ifodalangan.

Pushkinning she'riy asarlari: Shayxzoda tarjimasida milliy ruh bilan boyitilgan. Uning "Yevgeniy Onegin" romanidagi she'riy dialoglari Shayxzoda tilining ravonligi va musiqiyligini yaqqol namoyon qiladi.

Shayxzodaning tarjimalaridagi badiiylilik va uslubiy xususiyatlar

Shayxzodaning tarjimonlik faoliyati bir qancha badiiy va uslubiy xususiyatlar bilan ajralib turadi:

Milliy tilning boyligini ochib berish: Shayxzoda tarjimalarida o'zbek tilining ifoda imkoniyatlarini kengaytirishga katta e'tibor qaratgan. U tarjima qilgan asarlar milliy tilga moslashtirilgan holda, asl mazmuni va badiiyligini saqlab qolgan.

Original asarga hurmat: Shayxzoda original matnni chuqur o'rgangan holda, uning mohiyatini o'zbek tilida mukammal aks ettirishga intilgan.

Qahramonlarning ruhiy holatini nozik tasvirlash: Tarjimalarida Shayxzoda asar qahramonlarining ichki olami va iztiroblarini aniq va ta'sirchan ifoda etishga erishgan.

Xulosa

Maqsud Shayxzodaning tarjimonlik faoliyati o'zbek adabiyoti rivojida ulkan o'rin tutadi. U jahon mumtoz adabiyotini o'zbek tiliga tarjima qilish orqali xalqimizni jahon madaniyati bilan yaqindan tanishtirgan. Shayxzoda nafaqat o'zbek kitobxonlarini yangi estetik fazilatlar bilan boyitgan, balki tarjima san'atida yuksak namunalarni yaratgan.

Bugungi kunda uning tarjimalari nafaqat ilmiy-tadqiqotlar uchun, balki keng kitobxonlar uchun ham bebaho manba sifatida xizmat qilmoqda. Shayxzodaning tarjimonlik merosi xalqimiz madaniy hayotining ajralmas qismi bo'lib, yangi avlod uchun ilhom manbai bo'lib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Shayxzoda, M. *Saylanma tarjimalar*. Toshkent: Adabiyot nashriyoti, 1967.
2. Shukurov, A. *Maqsud Shayxzoda hayoti va ijodi*. Toshkent: Fan nashriyoti, 1978.
3. Karimov, O. *O'zbek tarjimonligi tarixi va Shayxzodaning o'rni*. Toshkent: Ma'naviyat, 2005.

4. Mirzaeva, S. *Jahon adabiyoti va Shayxzoda tarjimonligi*. Toshkent: Akademyashr, 2011.
5. Saidov, Z. *Shayxzodaning tarjima uslubi va badiiy til xususiyatlari*. Toshkent: Sharq nashriyoti, 2015.